

UCHWAŁA NR 453/XXIX/2016
RADY MIASTA RYBNIKA

z dnia 15 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii na 2017 rok

Na podstawie:

- art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 466 ze zmianami);
- art. 4¹ ust. 1, 2 i 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 487 ze zmianami);
- art. 10 ust. 1-3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 224 ze zmianami);
- art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 1390);

na wniosek Prezydenta Miasta, po zaopiniowaniu przez Komisję Zdrowia i Pomocy Społecznej

Rada Miasta Rybnika

uchwała:

§ 1. Przyjąć "Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii na 2017 rok", w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Jan Mura

**MIEJSKI PROGRAM PROFILAKTYKI
I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
i NARKOMANII NA 2017 ROK**

I. WPROWADZENIE

Zgodnie z danymi Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia od alkoholu dotyka około 2% społeczeństwa, natomiast dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika, a także dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików stanowią około 4% populacji. Szacuje się, że od 5 do 7% osób pije alkohol szkodliwie (tj. bez uzależnienia, jednakże ze szkodami fizycznymi, zdrowotnymi, psychicznymi, a także społecznymi i psychologicznymi). Ponadto, 2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym doświadcza przemocy domowej.

Tabela 1: Liczba osób dotkniętych problemem alkoholowym

Wskaźnik		Polska (38.437.239 mieszkańców)	Miasto Rybnik (139.844 mieszkańców)
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 770.000	ok. 2.800
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1.500.000	ok. 5.600
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1.500.000	ok. 5.600
Osoby pijące szkodliwie	ok. 5 - 7% populacji	2.000.000 - 2.500.000	ok. 7.000 - 9.800
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	Razem ok. 7.400 osób: dorosłych i dzieci

Opracowanie na podstawie danych PARPA (<http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki>).

Na podstawie przyjętych przez PARPA założeń można oszacować, że w Mieście uzależnionych od alkoholu jest około 2.800 osób. Na terenie Rybnika żyje ponadto 5.600 dorosłych w bezpośrednim otoczeniu alkoholika oraz tyle samo dzieci wychowywanych w rodzinie z problemem alkoholowym. Pomiędzy 7.000 do aż 9.800 rybniczian pije alkohol szkodliwie. Ofiarami przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym może być łącznie 7.400 dorosłych oraz dzieci. Są to dane szacunkowe – badanie rozmiaru zjawisk związanych z sięganiem po używki i z aktami przemocy domowej jest trudne, ze względu na to, że część osób, które mierzą się z tymi problemami, nie zgłasza ich żadnym instytucjom. Dane przedstawione przez PARPA i dokonane na tej podstawie wyliczenia pozwalają określić możliwą skalę problemu, jednakże nie stanowią dokładnego obrazu społeczności.

Czynnikami w największym stopniu wpływającymi na problem nadużywania alkoholu w Mieście są m.in. uwarunkowania kulturowe, związane z określonymi postawami społeczeństwa wobec alkoholu – w polskiej kulturze picie alkoholu jest akceptowane i włączone w obyczaje społeczne. Utrwalony w społeczeństwie schemat świętowania zakłada sięganie po alkohol przy wielu okazjach. Ważne czynniki, warunkujące spożycie alkoholu w Rybniku to także ubożenie ludności, poczucie niepewności związane z postępującymi zmianami, likwidacja miejsc pracy oraz wpływ wywierany przez reklamy. Ponadto, alkohol jest używką powszechną, ze względu na dostępność punktów sprzedaży, jak i na cenę niektórych gatunków alkoholi. Pomimo systematycznie malejącej liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie

Rybnika (zarówno z przeznaczeniem do spożycia w miejscu sprzedaży, jak i poza nim), wskaźnik liczby mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży odbiega od średniej wyliczonej dla województwa i kraju.

Tabela 2: Dostęp ludności do punktów sprzedaży alkoholu

Wskaźnik	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży	307	304	296
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)	229	227	214
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18% przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	260	259	253
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18% przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)	158	156	145
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Rybniku	224	223	222
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych w województwie śląskim	265	251	275
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych w kraju	266	273	274

Opracowanie na podstawie sprawozdań z realizacji miejskiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii za lata 2013-2015 oraz Zestawień Statystycznych PARPA za lata 2013-2015 (<http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki>).

W 2015 roku średnie spożycie alkoholu kształtowało się na poziomie 9,41 litra w przeliczeniu na jednego mieszkańca kraju (wzrost o ponad 2 litry w porównaniu z 2000 r.). Statystycznie jedna osoba wypila 3,2 litra wyrobów spirytusowych, 6,3 litra win i miodów pitnych oraz 99,1 litrów piwa. Dane dotyczące struktury spożycia alkoholu w Polsce wskazują na największy udział piwa w ogólnym spożyciu w kraju, a najmniejszy win i miodów pitnych. Od 2000 roku spożycie tej kategorii alkoholi spadło ponad dwukrotnie, z wartości ponad 20%, natomiast udział wyrobów spirytusowych i piwnych w omawianym okresie zwiększył się odpowiednio o 5 i 6 punktów procentowych.

Tabela 3: Struktura spożycia napojów alkoholowych

Rodzaj alkoholu	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Wyroby spirytusowe	37,3%	34,0%	34,0%
Wino i miody pitne	7,0%	8,1%	8,1%
Piwo	55,7%	57,9%	57,9%

Opracowanie na podstawie statystyk danych statystycznych PARPA (<http://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>).

Niepokojącą tendencją jest coraz częstsze sięganie po napoje alkoholowe przez osoby nieletnie. Jak wykazują badania, alkohol jest środkiem psychoaktywnym, którego młodzież używa najczęściej. Picie alkoholu przez nieletnich jest niekorzystne nie tylko ze względu na zdrowotne konsekwencje, ale także na ryzyko współwystępowania innych problemów, takich jak agresywne zachowania, zwiększona podatność na urazy i wypadki, zaburzone relacje z otoczeniem czy niepowodzenia w szkole.

Wciąż aktualny jest problem przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym – jak wskazuje Komenda Miejska Policji w Rybniku (zwana dalej Komendą), podejmowane wobec sprawców przemocy interwencje najczęściej są związane z nadużywaniem alkoholu. Zgodnie z informacjami działającego w Rybniku Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie liczba rodzin, w których wykrywane i prowadzone są działania w związku z problemem przemocy stale rośnie. Potwierdzają to dane dotyczące procedur „Niebieskich Kart” – w pierwszym półroczu 2015 roku wszczęto 317 procedur, czyli niemalże tyle samo ile w ciągu całego roku 2012 (342 procedury).

Tabela 4: Wnioski wpływające do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rybniku

Wskaźnik	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba wniosków skierowanych do Komisji	295	325	336
- w tym powiązanych z wcześniejszymi sprawami:	32	35	48
Liczba osób wezwanych na komisje orzecznicze	499	506	514
- w tym świadków:	115	119	67
Liczba osób, wobec których Komisja wystąpiła z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	187	224	195

Opracowanie na podstawie sprawozdań z realizacji miejskiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii za lata 2013-2015.

Dane zgromadzone w ramach działalności Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rybniku również wskazują na zwiększającą się liczbę interwencji: w 2013 roku złożono 295 wniosków o podjęcie działań w związku z nadużywaniem alkoholu, z czego 32 zostały powiązane z wcześniejszymi sprawami. W 2014 roku do Komisji wpłynęło 325 wniosków, z których 35 dotyczyło spraw wcześniejszych. W 2015 roku było to odpowiednio 336 wniosków (48 związanych z prowadzonymi postępowaniami).

Według badania przeprowadzonego w ramach Diagnozy Społecznej 2015, grupą najbardziej narażoną na narkomanię są osoby młodsze (uczniowie i studenci), mężczyźni – województwo śląskie należy do 3 najbardziej zagrożonych omawianym problemem regionów Polski. Najczęściej używanymi narkotykami są przetwory konopi indyjskich. Według badań Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego, przeprowadzonych w 2013 roku, stężenie substancji THC w marihuanie znacznie się zwiększyło, w związku z czym sięgający po ten narkotyk przyjmują jednorazowo większe dawki substancji odurzającej niż kiedyś.

Ponadto, na terenie Miasta można zaobserwować, podobnie jak i na terenie województwa oraz całego kraju, tendencję do zażywania narkotyków przez coraz młodsze osoby – narasta też skala problemu w omawianej grupie. Jak wynika z danych Komendy, co trzeci ujawniony czyn karany popełniony przez małoletniego, był naruszeniem przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Problem przestępstw narkotykowych w Mieście narasta: w 2014 roku odnotowano na terenie podległym Komendzie 199 przestępstw narkotykowych, a w 2015 roku zostało ich stwierdzonych 297.

W ramach badań ankietowych Strefy WzW, wolnych z wyboru – stowarzyszenia podejmującego działania na terenie Miasta Rybnika w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, przeprowadzonych w 2014 roku wśród 300 rybnickich nastolatków, aż 71% z nich było namawianych, bądź proponowano im zażycie narkotyków, a 40% z nich przynajmniej raz w życiu sięgnęło po substancje psychoaktywne.

Ponadto, na terenie Rybnika aktualny był także problem sięgania po substancje psychoaktywne w postaci tzw. „dopalaczy”. Zgodnie z wynikami przytoczonych wcześniej badań Strefy WzW, aż 36% ankietowanych nastolatków uznało dopalacze za używkę nieszkodliwą. W 2015 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna wskazała na 2.191 zatruc substancjami zastępczymi w województwie śląskim (wzrost o 264% w stosunku do ubiegłego roku, z czego ponad 800 przypadków w samym lipcu – 145 z nich dotyczyło Miasta Rybnika). Najmłodsza osoba miała 10 lat, natomiast 498 osób to młodzież w przedziale wiekowym od 15 do 19 lat.

II. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Podstawę prawną opracowania programu stanowi art. 4¹ ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 roku *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 487) oraz art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu narkomanii* (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 224 ze zmianami), zgodnie z którymi działania związane z profilaktyką oraz rozwiązywaniem problemów alkoholowych i przeciwdziałaniem narkomanii realizowane są w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz gminnego programu przeciwdziałania narkomanii.

Zgodnie z art. 4¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, profilaktyka alkoholowa oraz przeciwdziałanie problemom alkoholowym i integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gminy, obejmujących w szczególności:

- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,

- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 tej ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej,
- zwiększaniu dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem.

W ramach przeciwdziałania narkomanii, w art. 10 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wyróżnione zostały zadania własne gminy, polegające na:

- udzielaniu rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej,
- prowadzeniu profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo – rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- wspomaganiu działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii,
- pomocy społecznej osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem, wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

Zgodnie z ww. ustawami gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, stanowiąć będzie część Polityki Społecznej Miasta Rybnika 2023+.

Ponadto, zgodnie z **art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach **ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej** (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 930 ze zmianami) lub ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Program uwzględnia rekomendacje zawarte w następujących dokumentach krajowych:

- *Narodowym Programie Zdrowia* na lata 2016-2020, przyjętym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1492),
- *Krajowym Programie Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016*, przyjętym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 428),
- *Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020*, przyjętym Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2016 r. (M. P. 2014 poz. 445),
- *Programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie śląskim na lata 2016-2020*, przyjętym Uchwałą Nr V/17/1/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 18 stycznia 2016 r.,
- *Programie przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2011-2016*, przyjętym Uchwałą Nr IV/5/2/2011 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 14 lutego 2011 r.

Realizacja zadań programu jest finansowana ze środków pochodzących z dochodów z opłat pobieranych przez gminę Rybnik za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, na podstawie art. 18² ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Działania programu – realizowane w oparciu o zasadę pomocniczości – adresowane są do osób fizycznych i prawnych, realizujących zadania na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w społeczności lokalnej oraz wszystkich mieszkańców Rybnika. Program jest skierowany w szczególności do:

- osób uzależnionych i ich rodzin,
- dzieci i młodzieży, w tym m.in. z grup podwyższonego ryzyka, ze środowisk zagrożonych z powodu dysfunkcji lub sytuacji społeczno-psychologicznej, a także ich rodziców,
- osób dorosłych z grup podwyższonego ryzyka (np. uczestnicy ruchu drogowego, mający doświadczenie prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu),
- grup samopomocy osób uzależnionych i ich rodzin,
- ofiar i sprawców przemocy domowej,
- podmiotów publicznych, społecznych i prywatnych oraz osób zawodowo zajmujących się profilaktyką, rozwiązywaniem problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Realizatorami programu są:

- Urząd Miasta Rybnika,
- jednostki organizacyjne Miasta Rybnika: Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Psychoterapii, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Straż Miejska, Dom Dziecka, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza - Przystań, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza - Mieszkanie Nr 1, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza - Mieszkanie Nr 2,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- pozostałe placówki oświatowe,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Komenda Miejska Policji,
- podmioty prowadzące działalność leczniczą,
- organizacje kościelne, organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, w tym realizujące działania związane z przemocą w rodzinie.

II. Cele operacyjne, cele szczegółowe i działania.

Cele operacyjne programu.

Obszar działań - Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych :

1. ograniczenie szkód zdrowotnych, wynikających ze spożywania alkoholu,
2. zmniejszenie dostępności i zmiana struktury spożywanego alkoholu,
3. ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym,
4. ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci i młodzież,
5. ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom,
6. ograniczenie przypadków naruszeń prawa w związku z alkoholem.

Obszar działań - Profilaktyka i rozwiązywanie problemów, związanych z używaniem narkotyków :

1. zmniejszenie popytu na narkotyki,
2. poprawa jakości życia osób, używających narkotyków szkodliwie i osób uzależnionych,
3. badania i monitoring problemu narkotyków i narkomanii.

Obszar działań:

PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Cel operacyjny 1.

Ograniczenie szkód zdrowotnych, wynikających ze spożywania alkoholu.

1. Cele szczegółowe:

- 1) poszerzenie wiedzy na temat zaburzeń, wynikających ze spożywania alkoholu,
- 2) ograniczenie szkód zdrowotnych, wynikających z picia szkodliwego i uzależnienia od alkoholu,
- 3) poprawa stanu psychofizycznego i funkcjonowania społecznego osób uzależnionych od alkoholu.

2. Planowane działania:

- 1) badania społeczne, dotyczące wzorów używania napojów alkoholowych (diagnoza problemów alkoholowych),
- 2) prowadzenie edukacji publicznej na temat działania alkoholu na organizm i ryzyka szkód, wynikających z różnych wzorów spożywania alkoholu,
- 3) wdrażanie oferty programów pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych oraz ich rodzin,
- 4) finansowanie bieżącej działalności Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz doposażenie jej w sprzęt niezbędny do prowadzenia działalności, wynikającej z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 5) wspieranie działalności środowisk abstynenckich,
- 6) dofinansowanie szkoleń w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień,
- 7) dofinansowanie superwizji pracy terapeutów uzależnień,
- 8) wspieranie szkoleń w zakresie profilaktyki alkoholowej, adresowanych w szczególności do pracowników: podmiotów leczniczych, oświaty, jednostek systemu pomocy społecznej, jednostek systemu pieczy zastępczej, policji, Straży Miejskiej, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 9) realizacja programu wczesnego rozpoznawania i interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie przez podmioty lecznicze,
- 10) wspieranie działalności placówek leczenia odwykowego,
- 11) wspieranie działalności miejsc pomocy na rzecz osób bezdomnych z problemem uzależnień,
- 12) wspieranie procesu zdrowienia w stowarzyszeniach abstynenckich osób uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin,
- 13) realizacja programów kierowanych do specyficznych grup odbiorców zagrożonych lub uzależnionych od alkoholu.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) liczba zrealizowanych badań,
- 2) liczba zrealizowanych programów,
- 3) liczba osób objęta działaniami,
- 4) wydatki poniesione na wspieranie działalności środowisk abstynenckich,
- 5) wydatki poniesione na szkolenia i superwizje,
- 6) wydatki poniesione na realizację programu wczesnego rozpoznawania i interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie,
- 7) wydatki poniesione na wspieranie działalności placówek leczenia odwykowego,
- 8) wydatki poniesione na wsparcie działalności miejsc pomocy na rzecz osób bezdomnych z problemem uzależnień,
- 9) wydatki poniesione na wsparcie procesu zdrowienia osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin w stowarzyszeniach abstynenckich.

Cel operacyjny 2.

Zmniejszenie dostępności spożywanego alkoholu.

1. Cel szczegółowy: zmniejszenie spożycia napojów alkoholowych.

2. Planowane działania:

- 1) stosowanie zasad usytuowania na terenie Miasta miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, zgodnie z Uchwałą Nr 362/XXII/2016 Rady Miasta Rybnika z dnia 23 czerwca 2016 r.,
- 2) nieprzekraczanie ustalonej liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Miasta, które zawierają powyżej 4,5% alkoholu (z wyjątkiem piwa), przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży oraz poza miejscem sprzedaży, zgodnie z Uchwałą Nr 148/XI/2007 Rady Miasta Rybnika z dnia 27 czerwca 2007 r.
- 3) wydawanie zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych:
  - a) na okres 6 lat przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży,
  - b) na okres 6 lat przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży.

3. Wskaźnik monitoringu: liczba mieszkańców, przypadających na punkt sprzedaży napojów alkoholowych.

Cel operacyjny 3.

Ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

1. Cele szczegółowe:

- 1) zwiększenie dostępności i poprawa jakości pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym,
- 2) zwiększenie kompetencji osób, zajmujących się pomaganiem dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym,
- 3) poprawa funkcjonowania rodziny dotkniętej problemami picia szkodliwego i uzależnienia od alkoholu,
- 4) poprawa funkcjonowania dorosłych członków rodzin osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie,
- 5) podniesienie kompetencji osób realizujących pracę socjalną w rodzinie z problemem picia szkodliwego i uzależnienia.

2. Planowane działania:

- 1) prowadzenie miejsc wsparcia środowiskowego dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (świetlic z programem: socjoterapeutycznym, opiekuńczo-wychowawczym), a także oferujących pomoc osobom z FASD (Poalkoholowe spektrum zaburzeń rozwojowych),
- 2) prowadzenie placówek wsparcia dziennego,
- 3) działania, mające na celu rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, tworzenie i upowszechnianie działań profilaktycznych, edukacyjnych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym,
- 4) szkolenie pracowników świetlic z programem socjoterapeutycznym i opiekuńczo-wychowawczym oraz innych grup zawodowych (nauczycieli, pedagogów, pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia, itp.) w zakresie pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym oraz osobom z FASD,
- 5) szkolenie pracowników lecznictwa odwykowego i pracowników socjalnych w zakresie pracy z rodziną z problemem alkoholowym,
- 6) działania konsultacyjno-superwizyjne dla osób pracujących w świetlicach i innych placówkach, świadczących pomoc osobom uzależnionym i członkom ich rodzin,
- 7) dofinansowanie superwizji w pracy socjalnej prowadzonej w rodzinie dotkniętej problemami picia i uzależnienia od alkoholu,
- 8) wdrażanie oferty programów pomocy dla dorosłych członków rodzin pijących, w tym programy dla DDA oraz dla osób współuzależnionych,
- 9) wspieranie działań mających na celu reintegrację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) wydatki poniesione na świetlice oraz inne miejsca wsparcia,

- 2) liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zajęciach odbywających się w świetlicach z uwzględnieniem liczby godzin zajęć, w których wzięła udział każda osoba,
- 3) liczba przeprowadzonych szkoleń,
- 4) liczba uczestników szkoleń,
- 5) liczba przeprowadzonych działań konsultacyjno-superwizyjnych dla osób pracujących w świetlicach i innych placówkach,
- 6) wydatki poniesione na szkolenia i superwizje w pracy socjalnej,
- 7) wydatki poniesione na działania, mające na celu reintegrację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cel operacyjny 4.

Ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci i młodzież.

1. Cele szczegółowe:

- 1) zwiększenie jakości i dostępności programów profilaktycznych,
- 2) utrwalenie postaw abstynenckich w środowisku dzieci i młodzieży oraz zwiększenie świadomości w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu,
- 3) zmiana postaw dorosłych wobec picia alkoholu przez dzieci i młodzież oraz zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców.

2. Planowane działania:

- 1) upowszechnianie, wdrażanie oraz poszerzanie oferty rekomendowanych programów profilaktycznych,
- 2) kampanie edukacyjne, mające na celu zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat szkód wynikających z picia alkoholu dzieci i młodzieży,
- 3) działania służące promocji zdrowego stylu życia z uwzględnieniem aktywności kulturalnej i sportowej dzieci i młodzieży,
- 4) działania profilaktyczne, adresowane do grup ryzyka i młodych ludzi eksperymentujących z alkoholem,
- 5) organizacja kampanii edukacyjnych, w tym mających na celu udzielanie pomocy i wsparcia rodzicom, których dzieci piją alkohol,
- 6) kampanie, programy i działania edukacyjne promujące życie bez przemocy,
- 7) szkolenia w zakresie zezwoleń dla osób ubiegających się o zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych oraz dla sprzedawców napojów alkoholowych.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) liczba zrealizowanych rekomendowanych programów profilaktycznych,
- 2) liczba przeprowadzonych kampanii edukacyjnych,
- 3) liczba dzieci i młodzieży uczestnicząca w pozalekcyjnych zajęciach sportowych,
- 4) wydatki poniesione na kampanie, programy i działania edukacyjne promujące życie bez przemocy,
- 5) liczba przedsięwzięć skierowanych do rodziców, których dzieci piją alkohol,
- 6) liczba przeszkolonych osób ubiegających się o zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych oraz sprzedawców napojów alkoholowych.

Cel operacyjny 5.

Ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom.

1. Cele szczegółowe:

- 1) zwiększenie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym,

- 2) zwiększenie kompetencji służb, działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym,
- 3) zwiększenie dostępności i podniesienie jakości oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- 4) zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat przemocy w rodzinie, możliwości przeciwdziałania zjawisku oraz sposobów reagowania i uzyskania pomocy.

2. Planowane działania:

- 1) szkolenia (konferencje) dla przedstawicieli służb, działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym, w tym: policjantów, pracowników socjalnych, nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w szkołach i placówkach systemu oświaty, kuratorów sądowych, sędziów i prokuratorów, członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracowników służby zdrowia,
- 2) upowszechnianie standardów interdyscyplinarnej pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 3) wdrażanie i realizacja programów edukacyjno-korekcyjnych i psychologicznych dla sprawców przemocy w rodzinie,
- 4) szkolenia dla osób pracujących ze sprawcami przemocy w rodzinie,
- 5) prowadzenie edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym, możliwości przeciwdziałania i sposobów reagowania,
- 6) wspieranie działalności specjalistycznych miejsc pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, w tym działalności Schroniska dla kobiet i kobiet z dziećmi,
- 7) prowadzenie badań na temat zjawiska przemocy w rodzinie i postaw wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) wydatki poniesione na działania służące realizacji celu operacyjnego 5,
- 2) liczba przeprowadzonych szkoleń (konferencji),
- 3) liczba osób biorących udział w szkoleniach (konferencjach),
- 4) liczba ofiar przemocy, którym udzielono pomocy,
- 5) liczba sprawców przemocy, objętych programami edukacyjno-korekcyjnymi,
- 6) wydatki poniesione na wsparcie działalności specjalistycznych miejsc pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, w tym działalności Schroniska dla kobiet i kobiet z dziećmi.

Cel operacyjny 6.

Ograniczenie przypadków naruszeń prawa w związku z alkoholem.

1. Cele szczegółowe:

- 1) zmniejszenie skali naruszeń prawa w zakresie sprzedaży alkoholu bez wymaganego zezwolenia oraz wbrew jego warunkom i zasadom,
- 2) ograniczenie zjawiska prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.

2. Planowane działania:

- 1) kontrole przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych,
- 2) kampanie edukacyjne na temat działania alkoholu na organizm i ryzyka szkód w kontekście prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) liczba przeprowadzonych kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych,

- 2) wydatki poniesione na kampanie edukacyjne na temat działania alkoholu na organizm i ryzyka szkód w kontekście prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.

Obszar działań:

PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW, ZWIĄZANYCH Z UŻYWANIEM NARKOTYKÓW

Cel operacyjny 1.

Zmniejszenie popytu na narkotyki.

1. Cele szczegółowe:

- 1) realizacja programów profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej,
- 2) podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów, związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania zjawisku,
- 3) podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób, zaangażowanych w działalność leczniczą i profilaktyczną.

2. Planowane działania:

1) realizacja programów profilaktyki uniwersalnej:

- a) wspieranie programów profilaktycznych na wszystkich poziomach edukacji, w szczególności programów, które uzyskały rekomendację Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Ministerstwa Edukacji Narodowej lub Instytutu Psychiatrii i Neurologii,
- b) wspieranie programów profilaktyki narkomanii adresowanych do dzieci i młodzieży, rodziców oraz dzieci i młodzieży z grup ryzyka,
- c) organizacja wypoczynku dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych,
- d) wspieranie środowiskowych programów alternatywnych wobec uzależnień, adresowanych do dzieci i młodzieży, między innymi prowadzonych w formie pozalekcyjnych zajęć sportowych realizowanych poprzez uczniowskie kluby sportowe.

2) realizacja programów profilaktyki selektywnej i wskazującej:

- a) wspieranie działalności profilaktyczno-wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych,
  - b) wspieranie programów wczesnej interwencji, m.in. FreD oraz Szkolna Interwencja Profilaktyczna, adresowanych do młodzieży używającej eksperymentalnie lub okazjonalnie środków odurzających,
  - c) wspieranie inicjatyw w zakresie pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy,
  - d) wspieranie programów obozów profilaktycznych,
  - e) wspieranie innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka: ze środowisk zmarginalizowanych, zagrożonych demoralizacją i wykluczeniem społecznym oraz dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- 3) upowszechnienie materiałów informacyjno-edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki narkomanii,
  - 4) prowadzenie kampanii edukacyjnych,
  - 5) specjalistyczna praca środowiskowa z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi w zakresie problemu narkomanii, środków psychoaktywnych oraz przemocy.
  - 6) wspieranie szkoleń rozwijających umiejętności zawodowe realizatorów programów terapeutycznych i profilaktycznych,
  - 7) wspieranie szkoleń, adresowanych w szczególności do pracowników: jednostek systemu pomocy społecznej, jednostek systemu pieczy zastępczej, policji, Straży Miejskiej, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

8) wspieranie superwizji osób realizujących programy terapeutyczne i profilaktyczne.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) wydatki poniesione na realizację programów profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej,
- 2) liczba placówek oświatowych, w których są realizowane programy profilaktyki uniwersalnej,
- 3) liczba wspartych programów rekomendowanych,
- 4) liczba osób objętych programami rekomendowanymi,
- 5) liczba osób, które skorzystały z pomocy psychologicznej i prawnej, w związku z występowaniem problemu narkomanii w rodzinie,
- 6) wydatki poniesione na szkolenia,
- 7) liczba osób uczestniczących w szkoleniach,
- 8) liczba wspartych superwizji/liczba osób objętych superwizjami.

Cel operacyjny 2.

Poprawa jakości życia osób, używających narkotyków szkodliwie i osób uzależnionych.

1. Cele szczegółowe:

- 1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków i środków psychoaktywnych,
- 2) zmniejszenie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków i środków psychoaktywnych szkodliwie oraz osób uzależnionych,
- 3) wspieranie rozwoju zawodowego pracowników, zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych, mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków i środków psychoaktywnych, np.: policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych.

2. Planowane działania:

- 1) **w ramach zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków:**
  - a) finansowanie programów pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej w placówkach leczenia uzależnień,
  - b) wspieranie programów kierowanych do specyficznych grup odbiorców (np. kobiet, matek z dziećmi, ofiar przemocy, sprawców przemocy),
  - c) wspomaganie grup wsparcia dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem (m.in. Anonimowych Narkomanów),
  - d) zwiększenie dostępności poradnictwa związanego z uzależnieniem, poprzez wspieranie działalności punktów konsultacyjnych;
- 2) **w ramach zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków i środków psychoaktywnych szkodliwie oraz osób uzależnionych i ich rodzin:**
  - a) wspieranie centrów integracji społecznej,
  - b) realizacja programów, mających na celu integrowanie osób uzależnionych i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym,
  - c) udzielanie pomocy osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie tych osób ze środowiskiem lokalnym z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego;
- 3) **w ramach wspierania rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach, prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych, mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków:**

- a) dofinansowanie szkoleń w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień, realizowanych zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii,
- b) dofinansowanie innych szkoleń, podnoszących kwalifikacje zawodowe osób prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków,
- c) dofinansowanie szkoleń w zakresie problematyki narkomanii, podnoszących kwalifikacje innych grup zawodowych, mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków,
- d) dofinansowanie superwizji pracy terapeutów uzależnień.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) nakłady poniesione na realizację programów,
- 2) liczba osób objętych programami,
- 3) wydatki poniesione na wsparcie centrów integracji społecznej,
- 4) liczba osób, którym przyznano dofinansowanie do szkoleń i superwizji,
- 5) wydatki poniesione na szkolenia i superwizje,
- 6) wydatki poniesione na wspomaganie grup terapeutycznych oraz grup wsparcia.

Cel operacyjny 3.

Badanie i monitoring problemu narkotyków i narkomanii.

1. Cele szczegółowe:

- 1) monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym,
- 2) monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii.

2. Planowane działania: w ramach monitorowania epidemiologicznego problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym oraz monitorowania postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii:

- a) analiza danych statystycznych, dotyczących problemu narkotyków i narkomanii, w tym: zgłaszalności do leczenia oraz korzystania z innych rodzajów pomocy i wsparcia, zgonów związanych z narkotykami, zakażenia HIV i HCV wśród osób używających narkotyków w iniekcji, notowania przez Policję w związku z używaniem narkotyków,
- b) badania ankietowe w populacji generalnej oraz wśród młodzieży szkolnej,
- c) badania oraz analizy jakościowe na poziomie lokalnym.

3. Wskaźniki monitoringu:

- 1) wydatki poniesione na badania ankietowe oraz badania i analizy jakościowe,
- 2) liczba osób objętych badaniami.

III. MONITORING I EWALUACJA.

Stałe monitorowanie sytuacji w zakresie spożywania napojów alkoholowych i narkotyków jest podstawą do właściwego rozeznania skali problemu uzależnienia od alkoholu i narkotyków w Rybniku, a w konsekwencji do planowania działań profilaktycznych adekwatnie do potrzeb. Monitorowanie stanu tych problemów będzie odbywało się we współpracy z realizatorami programu. Monitoring będzie prowadzony poprzez:

- zbieranie danych statystycznych,
- analizę uzyskanych danych, opracowanie wniosków oraz kierunków działań na dalsze lata.

Monitoring będzie miał charakter praktyczny – dane będą analizowane, celem dostarczenia wniosków i rekomendacji praktycznie użytecznych dla lokalnych władz, jak również osób zawodowo oraz społecznie zajmujących się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i narkomanii, a także przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Monitorowanie pozwoli również na zintensyfikowanie współpracy wszystkich podmiotów, zaangażowanych w realizację programu. Realizatorzy programu,

którzy uzyskali wsparcie z budżetu Miasta na działania przewidziane w programie, są zobowiązani do przedłożenia do dnia 31 stycznia 2018 roku, do Wydziału Polityki Społecznej – koordynatora programu, pisemnych sprawozdań z podjętych działań. Informacje zawarte w ww. sprawozdaniach i monitoringu koordynator uwzględni w rocznym sprawozdaniu z realizacji programu, które przekaże Prezydentowi Miasta do dnia 31 marca 2018 roku.

IV. ZASADY WYNAGRADZANIA CZŁONKÓW MIEJSKIEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W RYBNIKU.

1. Wynagrodzenie za udział w posiedzeniu Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rybniku nie może przekraczać kwoty równoważności 10% minimalnego wynagrodzenia za pracę pracowników, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 roku *o minimalnym wynagrodzeniu za pracę* (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 2008 ze zmianami).

2. Wynagrodzenie za udział w posiedzeniu Komisji wypłacane jest miesięcznie z dołu na podstawie listy obecności, zatwierdzonej przez Przewodniczącego Komisji.

3. Prezydent Miasta ustali wysokość wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1, niezwłocznie po wejściu programu w życie.